

Briseļē, 30.5.2017.
COM(2017) 247 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

par atjauninātu ES augstākās izglītības programmu

{SWD(2017) 164 final}

1. JAUNS IMPULSS AUGSTĀKAJAI IZGLĪTĪBAI ES

Jauna ES programma augstākās izglītības jomā ...

Eiropas projekta sekmes ir atkarīgas no ES spējas veidot labāku nākotni Eiropas iedzīvotājiem. Tas ir galvenais vēstījums Komisijas Baltajā grāmatā par Eiropas nākotni.¹ Tas ir arī iniciatīvas “Ieguldījums Eiropas jaunatnē”² un Jaunās prasmju programmas Eiropai³ pamatā. Tajās ir skaidri noteikts, ka efektīvas izglītības un apmācības sistēmas ir godīgas, atvērtas un demokrātiskas sabiedrības un ilgtspējīgas izaugsmes un nodarbinātības pamats. ES sociālo tiesību pīlārā⁴ un nesenajā pārdomu dokumentā par globalizācijas iespēju izmantošanu⁵ izglītība un prasmes ir noteiktas kā prioritāte Eiropas sadarbībai.

Augstākajai izglītībai ir unikāla nozīme. Pieprasījums pēc sociāli iesaistītiem cilvēkiem ar augstām prasmēm ir gan pieaugošs, gan mainīgs. Paredzams, ka laikposmā līdz 2025. gadam pusē no visām darbavietām būs nepieciešama augsta līmeņa kvalifikācija. Jau tagad trūkst augsta līmeņa prasmju. Saistībā ar digitālajām tehnoloģijām darba pienākumi kļūst elastīgāki un sarežģītāki. Cilvēku spējas būt uzņēmējiem, pārvaldīt sarežģītu informāciju, domāt autonomi un radoši, gudri izmantot resursus, tostarp digitālos, efektīvi komunicēt un būt elastīgiem šobrīd ir svarīgāk nekā jebkad. Eiropai nepieciešami arī spējīgāki cilvēki, kas var radīt progresīvas tehnoloģijas un risinājumus, no kā ir atkarīga mūsu labklājība nākotnē. Vienlaikus, ņemot vērā pieaugošo mūsu sabiedrību polarizāciju un neuzticību demokrātiskajām iestādēm, Eiropa aicina visus — tostarp augstākās izglītības personālu un studentus — aktīvāk iesaistīties apkārt esošajās kopienās un veicināt sociālo iekļaušanu un mobilitāti.

Bez augstākās izglītības iestādēm (AII) un efektīvām sistēmām izglītībā, pētniecībā un inovācijā, kas ir saistītas ar sabiedrībām, Eiropa nevar risināt šos izaicinājumus. Augstākās izglītības reforma ir dalībvalstu atbildība, un tā ietilpst to centienos izveidot pasaules līmeņa izglītību un apmācību. ES var palīdzēt dalībvalstīm to centienos izveidot izglītības reformas. Šīs atjauninātās augstākās izglītības programmas⁶ mērķis ir nodrošināt, lai ES iniciatīvas augstākās izglītības modernizācijas atbalstam būtu orientētas uz būtiskākajām problēmām, vienlaikus palīdzot sagatavoties nākamajam ES finanšu periodam.

... kas balstās uz jau paveikto ...

ES ir veiksmīga pieredze augstākās izglītības atbalstīšanā ar politiskās sadarbības un finanšu programmām. Eiropas pusgads ir viens no galvenajiem reformas virzītājspēkiem, proti, izmantojot konkrētai valstij adresētus ar izglītību saistītus ieteikumus. Saistībā ar stratēģiju “Eiropa 2020” un stratēģisko sistēmu Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā (“ET 2020”) Padome vienojās, ka līdz 2020. gadam 40 % jauniešu vajadzētu iegūt augstāko vai līdzvērtīgu izglītību. Atbalstot šo mērķi, kopš 2011. gada Augstākās izglītības sistēmu

¹ [COM\(2017\) 2025 final](#)

² [COM\(2016\) 940 final](#)

³ [COM\(2016\) 381 final](#)

⁴ [COM\(2017\) 250 final](#)

⁵ https://ec.europa.eu/commission/publications/reflection-paper-harnessing-globalisation_lv

⁶ Paziņota ar COM(2016) 941 final.

modernizācijas programmā⁷ ir noteikts stratēģiskais virziens ES un dalībvalstu darbībām ar mērķi:

- **izveidot pierādījumus par to, kas efektīvi darbojas augstākajā izglītībā** (izglītībā, pētniecībā, inovācijā un sistēmu uzbūvē), izmantojot pētījumus, ekspertu grupas un analīzi un uzraugot kritērijus un rādītājus;
- **atbalstīt sadarbību, savstarpēju mācīšanos un mērķorientētas politiskas konsultācijas** starp valdībām un par augstāko izglītību atbildīgajām iestādēm;
- **stiprināt augstākās izglītības iestāžu jaudu un rezultātus**, finansējot inovatīvus sadarbības projektus starp iestādēm un to partneriem (*Erasmus+*, “Apvārsnis 2020”) un izmantojot Eiropas strukturālos un investīciju fondus (ESI fondi), ieguldījumus infrastruktūrā, aprīkojumā, prasmju un inovāciju projektos. Ar Eiropas Investīciju bankas projektiem arī ir atbalstīti ieguldījumi augstākās izglītības infrastruktūrā, tostarp izmantojot Eiropas Stratēģisko investīciju fondu (ESIF);
- **atbalstīt studentu, darbinieku un pētnieku starptautisko mobilitāti**, kas viņiem ļauj veidot pieredzi un prasmes (*Erasmus+* un Marijas Skladovskas-Kirī vārdā nosauktās darbības); kā arī
- **stiprināt sadarbību** starp augstākās izglītības iestādēm, pētniecības organizācijām un uzņēmumiem.

... bet pārorientē centienus uz pašreizējām un jaunām iespējām un izaicinājumiem

Dalībvalstis, sociālie partneri un augstākās izglītības nozare ir atzinuši ES darbību pozitīvo ietekmi un to radīto starptautisko dimensiju. ES ir ceļā uz 40 % mērķa sasniegšanu, bet, kā liecina 2016. gadā veiktā sabiedriskā apspriešana par turpmāko ES atbalstu augstākajai izglītībai⁸, Eiropas augstākās izglītības sistēmām ir dažādi izaicinājumi, tostarp turpmāk minētie⁹.

- **Neatbilstība starp Eiropai vajadzīgajām un esošajām prasmēm:** daudzās ES vietās trūkst konkrētu augstu prasmju speciālistu¹⁰ gan kvalifikāciju, gan saistīto prasmju kvalitātes ziņā. Vienlaikus pārāk daudzi studenti beidz skolu ar vājām pamatzināšanām (rakstpratība, rēķinpratība, digitālās prasmes) un bez daudzām transversālajām prasmēm (problēmu risināšana, komunikācija utt.), kas viņiem nepieciešamas noturībai pārmaiņu pasaulē.
- **Pastāvīga un pieaugoša sociālā sašķeltība:** cilvēki ar nelabvēlīgu sociāli ekonomisko stāvokli un migranti arvien mazāk stājas augstskolās un iegūst augstāko izglītību; akadēmiķi un augstskolu absolventi pārāk bieži tiek uzskatīti par nodalītiem no pārējās sabiedrības; un joprojām pastāv dzimumu segregācija studiju jomās.

⁷ COM(2011) 567 galīgā redakcija

⁸ Sk. Jaunajai prasmju programmai Eiropai pievienotā Komisijas dienestu darba dokumenta II pielikumu.

⁹ Sk. pievienoto Komisijas dienestu darba dokumentu.

¹⁰ Skatīt “Profesijas Eiropā, kurās vērojams prasmju trūkums un pārpalikums” (*CEDEFOP*, 2016): “Eiropas Savienībā [...] pirmās piecas profesijas ir IKT speciālisti, ārsti, zinātnes, tehnoloģijas, inženierzinātnes un matemātikas (*STEM*) speciālisti, medicīnas māsas un vecmātes, un skolotāji.” Reģionos situācija ir ļoti atšķirīga.

- **Inovāciju plaisa:** augstākās izglītības iestādes bieži pietiekami neiegulda inovācijā ekonomikā kopumā, jo īpaši savos reģionos. ES reģionos ļoti atšķiras augstākās izglītības sniegums inovācijā.
- **Dažādi augstākās izglītības sistēmu komponenti ne vienmēr veiksmīgi sadarbojas:** finansēšanas, stimulēšanas un atlīdzības mehānismi augstākajā izglītībā ne vienmēr ir virzīti uz labas apmācības un pētniecības, inovācijas, sociālās iekļaušanas un iesaistīšanās atlīdzināšanu. Sadarbība ar skolām, profesionālās izglītības sniedzējiem un pieaugušo izglītība bieži ir nepietiekama.

2. RĪCĪBAS PRIORITĀTES

Ir laiks veidot jaunu virzienu ES atbalstam augstākajai izglītībai. Tas palīdzēs risināt četrus iepriekš minētos izaicinājumus, koncentrējoties uz četrām atbilstošām rīcības prioritātēm, ko atbalstīs ES līmeņa darbības:

1. novērst nākotnes prasmju neatbilstību un veicināt izcilību prasmju pilnveidošanā;
2. veidot ietverošas un savstarpēji saistītas augstākās izglītības sistēmas;
3. nodrošināt augstākās izglītības iestāžu ieguldījumu inovācijā;
4. atbalstīt efektīvas un lietderīgas augstākās izglītības sistēmas.

2.1. Prasmju neatbilstības novēršana un izcilības veicināšana prasmju pilnveidošanā

Nepieciešama rīcība, lai risinātu Eiropas **augsta līmeņa prasmju vajadzības**. Pirmkārt, jāpiesaista vairāk cilvēku tām studiju jomām, kas gatavo studentus profesijām, kurās pastāv vai sāk rasties iztrūkums. Daudzās ES dalībvalstīs nav apmierināts pieprasījums pēc augstskolu absolventiem zinātnē, tehnoloģijā, inženierzinātnēs, (mākslā) un matemātikā (*STE(A)M*), medicīnas profesijās un pedagoģijā¹¹. Otrkārt, visiem studentiem augstākajā izglītībā neatkarīgi no jomas ir jāapgūst augstas transversālās prasmes un pamatkompetences, kas ļaus viņiem izaugt. Arvien būtiskākas ir augsta līmeņa digitālās kompetences¹², rēķinpratība, autonomija, kritiskā domāšana un problēmu risināšanas spēja.

Tas, ko cilvēki izvēlas mācīties augstākajā izglītībā, ir atkarīgs no personīgās motivācijas, labai profesionālajai orientācijai un pievilcīgām mācīšanās iespējām, un karjeras iespējām. Karjeras iespējas savukārt ir atkarīgas no darba devējiem un ekonomikas kopumā, bet izglītībai un apmācībai ir galvenā loma. Skolas var motivēt skolēnus būt ieinteresētiem visos mācību priekšmetos, tostarp matemātikā un zinātnēs, un vadīt viņu izvēli. Tām ir arī svarīga loma, lai veicinātu sieviešu, minoritāšu un citu nepietiekami pārstāvēto grupu piesaistīšanu zinātnes un tehnikas jomām augstākajā izglītībā un attiecīgi saistītajās profesijās. Laba informācija par to, ko dara skolu beidzēji, kontakti ar absolventiem un prognozes par nākotnes prasmju vajadzībām ir noderīgi instrumenti profesionālās orientācijas jomā strādājošiem padomdevējiem. Augstākās izglītības pienākums ir nodrošināt, lai saturs ir mūsdienīgs,

¹¹ Sk. COM(2017) 228.

¹² (DigComp): <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp>.

piedāvāt atbilstošas studiju programmas jomās, kurās pastāv prasmju trūkums, un izveidot mācīšanās un mācīšanas metodes, kas ļauj studentiem iegūt pietiekami plašas un dziļas prasmes, kas tiem vajadzīgas.

Labi izveidotas augstākās izglītības programmas un mācību plāni, kas balstīti uz studentu mācīšanās vajadzībām, ir pamats efektīvai prasmju pilnveidošanai. Plašāka kursu izvēle, tostarp divu gadu¹³ grādi, un pastāvīgas profesionālās izaugsmes iespējas palīdz augstākajai izglītībai labāk atbilst cilvēku vajadzībām. Tehnoloģijas piedāvā jaunus veidus, kā strukturēt mācīšanās un mācīšanas organizēšanu¹⁴, tostarp ar atvērtu, tiešsaistes un jaukta tipa mācīšanos¹⁵, lai palielinātu elastīgumu un pedagogu un studentu saskarsmi. Atvērtie izglītības resursi (AIR) un mācību analītiskie dati¹⁶ var uzlabot mācīšanos, bet tie joprojām netiek pietiekami izmantoti. Lai gan liela daļa mācību augstākajā izglītībā notiek pētniecības iestādēs, pētniecība kā mācību līdzeklis netiek pietiekami izmantota, un studenti bieži netiek iesaistīti pētniecībā. Tas ierobežo studentu iespējas pētīt aktuālās problēmas un attīstīt savas pētnieciskās prasmes. Digitalizētā atvērtā zinātne¹⁷ paver jaunas iespējas šā jautājuma risināšanā.

Augstākajai izglītībai būtu arī jāļauj studentiem iegūt prasmes un pieredzi ar **darbībām, kas balstītas uz reālās pasaules problēmām**, jāiekļauj mācīšanās darbavietā un, ja iespējams, jāpiedāvā starptautiska mobilitāte. **Sadarbība ar darba devējiem** var ļaut augstākās izglītības iestādēm uzlabot savu mācību programmu atbilstīgumu un to efektīvu pasniegšanu un palielināt iespējas studentiem piekļūt augstas kvalitātes mācīšanās procesam darbavietā.

Nav vienkārši plānot, izveidot un īstenot labas studiju programmas. Vissvarīgākie ir **labi pedagogi**. Daudziem pedagogiem augstākajā izglītībā ir nepietiekama pedagoģiskā apmācība vai nav nekādas pedagoģiskās apmācības, un sistemātisks ieguldījums pedagogu pastāvīgā profesionālajā izaugsmē joprojām ir reti sastopams. Arvien vairāk tiek veidotas valstu un iestāžu stratēģijas, lai uzlabotu karjeras iespējas un atlīdzību labiem pedagogiem, bet tās joprojām neatbilst standartiem.

Komisija īsteno turpmāk minētās darbības.

1. Uzsāks **Eiropas iniciatīvu absolventu apzināšanai**, lai uzlabotu zināšanas valstu un ES līmenī par to, kāda ir absolventu karjeras izaugsme un turpmākā izglītība. Tā palīdzēs uzlabot profesionālo orientāciju, programmu veidošanu, institucionālo stratēģiju un politikas veidošanu. Šajā dokumentu kopumā ietverto Padomes ieteikumu¹⁸ papildinās ES līmeņa absolventu apsekojums un sadarbība nolūkā uzlabot valstu mehānismus absolventu apzināšanai.

¹³ Īsa cikla kursi (EQF 5).

¹⁴ <https://ec.europa.eu/jrc/en/open-education>.

¹⁵ Parasti apvieno mācīšanos tiešsaistē un klasē.

¹⁶ Dati par studentiem un kontekstu tiek izmantoti, lai apzinātu studentu mācīšanās vajadzības.

¹⁷ Atvērtā zinātne ir kustība ar mērķi padarīt zinātnisko pētniecību un datus pieejamus visiem.

¹⁸ Tas aptvers absolventus augstākajā izglītībā un profesionālajā izglītībā un apmācībā (PIA), kā arī tos, kas pamet izglītību bez kvalifikācijas.

2. Izveidos atjauninātu **ES STE(A)M koalīciju**¹⁹, apvienojot dažādas izglītības nozares un privātā un publiskā sektora darbiniekus, lai veicinātu attiecīgo STE(A)M jautājumu risināšanu un modernizētu STE(A)M un citas mācību programmas, tostarp ar multidisciplinārākām programmām un sadarbību starp attiecīgajām fakultātēm un AII.
3. Mudinās ar ECTS kredītpunktiem atzītas darba prakses iekļaušanu augstākās izglītības programmās, turpinās stiprināt **Erasmus+ uzņēmumu konsorcijs**, lai palielinātu darba prakses vietu pieejamību un kvalitāti un atbalstīs Erasmus+ **studentu darba praksi, īpaši koncentrējoties uz digitālajām prasmēm**²⁰.
4. Izveidos un ieviesīs **digitālās gatavības modeļi**, lai palīdzētu augstākās izglītības iestādēm, to darbiniekiem un studentiem īstenot digitālās mācīšanās stratēģijas un izmantot moderno tehnoloģiju potenciālu, tostarp mācību analītiskos datus. To papildinās **vadlīnijas par atvērtās izglītības iniciatīvām**.
5. Uzsāks **stratēģisku atbalstu augstākās izglītības pedagogiem, doktora grāda pretendentiem un ieguvējiem, izmantojot Erasmus+**, lai palīdzētu viņiem attīstīt pedagoģiskās un mācību programmu veidošanas prasmes, ar mērķtiecīgām darbinieku mobilitātes iespējām pedagoģiskajai apmācībai un spēcīgākai sadarbībai starp pedagogu apmācības centriem visā ES.

2.2. Ietverošu un savstarpēji saistītu augstākās izglītības sistēmu veidošana

Augstākajai izglītībai jāpalīdz risināt Eiropas **sociālos un demokrātiskos izaicinājumus**. Tas nozīmē nodrošināt, lai augstākā izglītība ir ietveroša un atvērta jebkādas izcelsmes talantiem²¹ un lai augstākās izglītības iestādes ir nevis “zilonkaula torņi”, bet gan pilsoniskas mācīšanās kopienas, kas sasaistītas ar savām kopienām. Pasniedzējiem un studentiem ir būtiska nozīme empīrisko faktu un pierādījumu aizstāvēšanā un pētniecības rezultātu efektīvā un plašā izziņošanā.

Augstākās izglītības līmeņa studentu un beidzēju profilam būtu jāatspoguļo plašāka sabiedrība. Lai to panāktu, ir jāiesaistās valdībai, skolām un augstākajai izglītības nozarei. Visticamāk, ka vismazāk pārstāvētajām sociālajām grupām augstākajā izglītībā trūkst pamatprasmju (rakstpratība, rēķinpratība un digitālā kompetence), pieredzes patstāvīgi mācīties un skaidra redzējuma par to, ko ietver augstākā izglītība. Ir nepieciešama sistemātiska **sadarbība starp augstākās izglītības iestādēm, skolām un PIA sniedzējiem**, lai sagatavotu un virzītu studentus, ņemot vērā viņu dotības, nevis izcelsmi, un nodrošinātu elastīgas pārejas starp dažādu veidu izglītību un apmācību. Ļoti svarīga ir atbilstoša profesionālā orientācija un darbaudzināšana.

Lai izveidotu ietverošas augstākās izglītības sistēmas, nepieciešami arī **pareizi nosacījumi dažādas izcelsmes studentiem, lai tie gūtu panākumus**. Bez šaubām, jāsniedz finanšu

¹⁹ Balstoties uz pašreizējiem ES projektiem, tostarp ES STEM koalīciju. Pāreja no STEM uz STEAM atspoguļo to, ka starpnozaru pieejai augstākās izglītības jomā ir aizvien lielāka nozīme. Mijiedarbība starp STEM un mākslu un dizainu veicina būtiskus jauninājumus un radošumu.

²⁰ Sk. COM(2017) 228. Piemērs ir “Apvāršnis 2020 finansētais izmēģinājuma projekts “Digitālā iespēja”.

²¹ Saskaņā ar ANO ilgtspējīgas attīstības 4. mērķi nodrošināt iekļaujošu un kvalitatīvu izglītību visiem.

atbalsts nelabvēlīgā situācijā esošām grupām, un jo īpaši tas attiecas uz tiem, kuriem ir zemi ienākumi. Lai atbalstītu studiju veiksmīgu pabeigšanu, augstākās izglītības sniedzējiem būtu visaptveroši jāskatās, kā tiek organizēta mācīšana un novērtēšana, jāievieš darbaudzināšanas pasākumi un jānodrošina akadēmisks un neakadēmisks atbalsts²². Augstākās izglītības iestāžu studentu pilsētiņām vajadzētu būt drošām vietām visiem studentiem, bez vardarbības, kas saistīta ar dzimumu, un bez diskriminācijas. Ļoti svarīgi ir laikus atklāt problēmas, lai apzinātu, kāds atbalsts studentiem nepieciešams. Būtiski ir arī elastīgi studiju risinājumi (daļlaika vai tiešsaistē) un plašāka iepriekšēju zināšanu atzīšana, lai augstākā izglītība būtu pieejamāka, jo īpaši, pieaugušajiem. Daudzsološs veids, kā sasniegt šos mērķus, ir stratēģijas, kas palīdz nelabvēlīgā situācijā esošiem studentiem piekļūt augstākajai izglītībai, to turpināt un iegūt.

Barjeru nojaukšana starp augstāko izglītību un pārējo sabiedrību var palīdzēt studentiem attīstīt viņu **sociālās un pilsoniskās kompetences**²³. Dažas iestādes veido savu profilu kā **“pilsoniskas universitātes”**, integrējot mācību programmā vietējos, reģionālos un sabiedrības jautājumus, iesaistot vietējo kopienu mācību un pētniecības projektos, nodrošinot pieaugušo izglītību un komunikāciju un veidojot saiknes ar vietējām kopienām. Labi organizēts brīvprātīgais un kopienas darbs var būt īpaši efektīvs veids, kā palīdzēt studentiem veidot plašāku praktisko pieredzi un prasmes. Augstākās izglītības iestādēm būtu jāiesaistās savas pilsētas un reģiona attīstībā, palīdzot izveidot attīstības stratēģijas, sadarbojoties ar uzņēmumiem, publisko sektoru un brīvprātīgajiem sektoriem vai atbalstot publisko dialogu par sabiedrībai aktuāliem jautājumiem. Būtu jāstimulē un jāatlīdzina ietekmes paplašināšana ārpus akadēmiskās kopienas vietējās valodās, tostarp kā daļa no karjeras veidošanas.

Komisija īsteno turpmāk minētās darbības.

6. Virzīs *Erasmus+* atbalstu, lai palīdzētu AII izveidot un īstenot **integrētas institucionālās stratēģijas veiksmīgai iekļaušanai, dzimumu līdztiesībai un studijām** no iestāšanās līdz absolvēšanai, tostarp izmantojot sadarbību ar skolām un PIA sniedzējiem.
7. Veicinās **elastīgas un modulāras kursa uzbūves izveidošanu un testēšanu**, lai atbalstītu piekļuvi augstākajām mācībām ar īpašu prioritāti *Erasmus+* stratēģiskajām partnerattiecībām.
8. Atbalstīs AII, kuras vēlas **piešķirt ECTS kredītpunktus studentiem par brīvprātīgām un kopienas aktivitātēm**, balstoties uz pastāvošiem pozitīvajiem piemēriem.
9. Atbalstīs **kvalifikāciju atzīšanu bēgļiem**, lai atvieglotu viņiem piekļuvi augstākajai izglītībai. Šīs darbības tiks balstītas uz pašreizēju *Erasmus+* projektu, kas sniedz praktiskas vadlīnijas un ietver līdzbiedru konsultēšanas darbības starp *NARIC*²⁴ un ieinteresētajām personām un e-mācību moduļiem, un papildinās prasmju profila rīku trešo valstu valstspiederīgajiem.

²² Tostarp pedagogu apmācība par to, kā risināt studentu daudzveidību auditorijā.

²³ Kā noteikts Eiropas mūžizglītības pamatprasmju sistēmā.

²⁴ Nacionālie akadēmiskās atzīšanas informācijas centri.

2.3. Augstākās izglītības iestāžu ieguldījuma inovācijā nodrošināšana

Daudzas augstākās izglītības iestādes izstrādā **jaunus ekonomisko, sociālo un vides problēmu risinājumus**. Nav vienkārši nodrošināt, lai šie centieni būtu ar pareizu mērķi un palīdzētu risināt tūlītējus, kā arī ilgtermiņa izaicinājumus. Inovācija ir vissvarīgākais ekonomiskās izaugsmes virzītājspēks. Pētniecības institūti, uz pētniecību balstītas universitātes un lietišķo zinātņu augstskolas iegulda inovācijā dažādos, savstarpēji saistītos veidos un daudzās ģeogrāfiskās robežās un pāri tām. Lai stiprinātu augstākās izglītības ieguldījumu inovācijā, nepieciešama rīcība visās augstākās izglītības iestāžu darbības jomās — izglītībā, pētniecībā un saistībās ar plašāku pasauli. Iestādēm jāveido uz āru vērsta inovācijas un uzņēmējdarbības kultūra.

Jaunas idejas un atklājumi rodas no cilvēka ziņkāres, radošuma un iniciatīvas. Visu augstākās apmācības veidu mērķim vajadzētu būt tādām, kas dod studentiem spēju saprast jaunas koncepcijas, kritiski un radoši domāt un rīkoties kā uzņēmējiem, lai radītu un īstenotu jaunas idejas. Ļoti svarīgas ir augstas **kvalitātes pēcdiploma studijas un doktorantūras studiju programmas**. Tajās tiek apmācīti pētnieki, attīstītāji un “inovācijas vadītāji”, kas virza zinātniskos atklājumus un jaunu ideju radīšanu un īstenošanu. Salīdzinot ar ASV un Japānu, Eiropas Savienībā pārāk mazs skaitis doktora grāda ieguvēju turpina strādāt ārpus akadēmiskās vides. AII ir tas jāveicina, doktorantūras programmās vairāk orientējoties uz zināšanu piemērošanu praksē un saskarsmi ar nākamajiem darba devējiem.

Tāpat AII vajadzētu būt lielākai lomai vietējā un reģionālā attīstībā. Pamatprincips ES ieguldījumam reģionālajā attīstībā ar inovācijas starpniecību ir **pārdomāta specializācija** — koncentrējot reģiona ieguldījumus un centienus uz inovāciju nozarēs ar augstu izaugsmes potenciālu. AII var darīt vairāk, lai veicinātu sakarus starp akadēmiķiem, uzņēmējiem un valsts iestādēm, lai pieskaņotu savu izglītības piedāvājumu vajadzībām, kas apzinātas pārdomātas specializācijas stratēģijās, izmantotu inovācijas iespējas prioritārajās nozarēs un palīdzētu vietējiem uzņēmumiem un citām organizācijām saprast un pieņemt jaunus domāšanas veidus. Lai tas viss notiktu, jāveic plašākas pārmaiņas kultūrā un attiecīgi AII jāķļūst par **“uzņēmējdarbības dalībniekiem”**. ES atbalstītais instruments *HEInnovative*²⁵ palīdz veidot inovāciju un uzņēmējdarbību par galveno vispārējās institucionālās stratēģijas pamatu. Izcilības zīmogs dod papildu iespēju ieguldīt pētniecībā un inovācijā²⁶.

Rītdienas inovācijas ir atkarīgas no šodien veiktās pētniecības un radošā talanta izmantot rezultātus. Valdībām un augstākās izglītības sistēmām gudri jāinvestē, lai ar satriecošu pētniecību attīstītu pašlaik svarīgās jomas. Pētniecības izcilības sasniegšana ir saistīta ar starptautisko sadarbību un mobilitāti, kas ir programmas “Apvārsnis 2020” galvenā misija. Bet ES var darīt vairāk, lai **stiprinātu pētniecības izcilības centrus** vairākās Eiropas daļās un mudinātu pārvērst zinātniskos atklājumus tirgū realizējamās inovācijās.

²⁵ <https://heinnovate.eu>.

²⁶ Izcilības zīmogs ir kvalitātes zīme, ko Eiropas Komisija piešķir izcilas pētniecības un inovācijas projektu priekšlikumiem, kas tika iesniegti un novērtēti pozitīvi programmas “Apvārsnis 2020” ietvaros, taču netiek finansēti ierobežoto resursu dēļ (https://ec.europa.eu/research/soe/index.cfm?pg=opportunities_msca).

Komisija īsteno turpmāk minētās darbības.

10. Paplašinās Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūta (*EIT*) **reģionālās inovācijas sistēmas (*EIT-RIS*)** modeli un *EIT* izcilības zīmi²⁷ vairākās universitātēs un reģionos, lai stiprinātu **uzņēmējdarbības un inovācijas prasmju** attīstību un labāk sagatavotu doktora grāda pretendentes un absolventus strādāšanai inovatīvos uzņēmumos.
11. Atbalstīs **radošumu un inovāciju sekmējošu mācību metožu** turpmāku attīstību un testēšanu augstākajā izglītībā, balstoties uz kopīgu darbu starp ESAO un Eiropas Komisiju²⁸ skolu sektorā.
12. Turpinās izvērst **augstāko izglītību pārdomātai specializācijai**²⁹, lai sniegtu padomu valsts iestādēm, kā AII un, ja iespējams, *EIT* zināšanu un inovāciju kopienas (ZIK) cieši iesaistīt pārdomātas specializācijas stratēģiju izveidošanā un īstenošanā.
13. Attīstīs iespējas **Marijas Skladovskas-Kirī vārdā nosaukto darbību** ietvaros, kas palīdz mazināt pētniecības un inovācijas atšķirību starp dalībvalstīm un reģioniem un palīdz risināt intelektuālā darbaspēka emigrāciju no mazāk attīstītajiem reģioniem.
14. Sāks sniegt ES atbalstu **augstskolu un uzņēmumu sadarbībai**, izveidojot divgadīgu augstskolu un uzņēmumu forumu kā kontaktpunktu informācijas apmaiņai par AII un reģionālo attīstību Eiropas līmenī un veicinot **reģionālo un valstu augstskolu un uzņēmumu foruma** izveidošanu visā ES.

2.4. Efektīvu un lietderīgu augstākās izglītības sistēmu atbalstīšana

Augstākās izglītības iestāžu un sistēmu spēja sniegt to, kas Eiropai nepieciešams, ir atkarīga no atbilstošiem cilvēkresursiem un finanšu resursiem, un efektīvi sadalītiem stimuliem un atbildības. Valdības aizvien ir galvenie augstākās izglītības finansētāji lielākajā daļā ES dalībvalstu un jebkurā gadījumā tām ir liela nozīme **stimulu, mērķu un kvalitātes standartu noteikšanā** augstākās izglītības sistēmā kopumā.

Tā kā augstākā izglītība tiek aicināta sniegt vairāk, valdībām un AII ir arvien grūtāk noteikt labākos veidus, kā **novirzīt un līdzsvarot ieguldījumus**. Viens no jautājumiem ir, vai var un vajag vairāk izmantot privāto naudu, lai finansētu augstāko izglītību. Otrs jautājums ir, kā izveidot tādas finansēšanas sistēmas, kas mudinātu augstāko izglītību sniegt to, kas sabiedrībai nepieciešams, un saskaņotu efektivitātes, taisnīguma un lietderības mērķus. Daudzas dalībvalstis izmēģina uz sniegumu balstītu finansēšanu un tādus iestāžu nolīgumus, kas nosaka saskaņotus mērķus, ko atsevišķas augstākās izglītības iestādes sasniegs par valsts līdzekļiem. Lai gan šo darbību sākotnējie rezultāti ir daudzsolīši, pastāv izaicinājums, kā noteikt pietiekami plašus rādītājus, lai izmēritu progresu.

Papildus strukturāliem pasākumiem vispārējā finansēšanas sistēmā dažas valstis ievieš mērķtiecīgus stimulus, lai uzlabotu konkrētus augstākās izglītības aspektus. Lai palielinātu **ar labu mācīšanu saistītu prestižu un atbildību**, dažas dalībvalstis ir ieviesušas jaunas

²⁷ <https://eit.europa.eu/activities/education/eit-label>.

²⁸ CREASSESS projekts.

²⁹ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/hess>.

pasniedzēju stipendiju veidus un mācīšanas izcilības kritērijus. Citu iniciatīvu mērķis ir stiprināt saikni starp mācīšanu un pētniecību ar labāk integrētiem kvalitātes kritērijiem un finansēšanas sistēmām³⁰. Iniciatīvu finansēšana ir izmantota arī tādēļ, lai veidotu saiknes starp AII un ārējiem partneriem, veicinātu uz pētniecību balstītu mācīšanu, atbalstītu starpdisciplināro izglītību un pētniecību un ieviestu praktisku inovāciju auditorijā.

Lai gan AII darbojas valsts iestāžu izveidotā sistēmā (finansējums, akreditācija, kvalitātes nodrošināšana), līdzekļu piešķiršanai un stimulu izveidošanai *pašās* iestādēs ir liela ietekme. Laba iestāžu vadība un efektīva **iekšējā sadarbība un līdzekļu pārvaldīšana** ir vēl svarīgāka, kad palielinās iestāžu uzdevumu apjoms un lielāks uzsvars tiek likts uz snieguma izvērtēšanu un demonstrēšanu.

Komisija īstēnos turpmāk minētās darbības.

15. Sāks pārskatīt finansēšanas, stimulu un atbildības struktūras augstākās izglītības sistēmām sadarbībā ar ESAO un turpinās pilnveidot **līdzbidru konsultēšanas programmu ES dalībvalstīm** par labu stimulu izveidošanu un finansēšanu augstākajā izglītībā.

16. Kā neatņemamu daļu no **Marijas Skladovskas-Kirī vārdā nosauktajām darbībām** nodrošinās, lai pētnieki tiktu mudināti piedalīties mācīšanā un/vai tiktu apmācīti to darīt.

3. ES ATBALSTA AUGSTĀKAJAI IZGLĪTĪBAI RACIONALIZĒŠANA

Lai sasniegtu progresu, ES darbības un finansējums ir labāk jākoordinē ...

Šeit aprakstītās prioritātes parāda to, kādā mērā ir saistītas augstākās izglītības funkcijas izglītībā, pētniecībā, sabiedrībā un inovācijā — četros zināšanu spirāles elementos³¹. Lai augstākās izglītības sistēmas darbotos efektīvi, šīs saiknes ir jāapzina un jāstiprina atsevišķu AII stratēģijās, valsts un reģionālajā augstākās izglītības politikā un ES veiktajās darbībās.

... jāatbalsta pierādījumi politikas veidošanā un praksē

Izvērtējot augstākās izglītības politiku, sistēmu un atsevišķu iestāžu darbību salīdzinošā veidā, ES palīdz sniegt ieskatu par to, kas ir iedarbīgs. To var izmantot, lai uzsāktu diskusijas valstu sistēmās un iestādēs un izveidotu pamatu labāku problēmu risinājumu rašanai.

Lai konsolidētu un uzlabotu pierādījumu apkopošanu attiecībā uz augstāko izglītību, Komisija īstēnos turpmāk minētās darbības.

17. Optimizēs sinerģijas starp ES pierādījumu instrumentiem, izveidojot **zināšanu centru augstākās izglītības jomā**. Eiropas terciārās izglītības reģistra (*ETER*)³², *U-Multirank*³³ un ierosinātā absolventu apzināšanas pētījuma izmēģinājuma posma iesaistīšana uzlabos

³⁰ Dažas pētniecības finansēšanas sistēmas ietver pētniecības izmantošanu mācīšanā kā izvēles kritēriju.

³¹ Sk. četrposmu spirāles aprakstu pievienotajā dienestu darba dokumentā.

³² https://ec.europa.eu/education/resources/european-tertiary-education-register_lv.

³³ <http://www.umultirank.org/#!/home?trackType=home>.

datu kvalitāti, salīdzināmību, datu apkopošanu un rādītājus un palīdzēs izdarīt secinājumus par pašreizējiem ES augstākās izglītības īstenošanas datu instrumentiem.

18. Stiprinās **Eurydice tīkla** darbu un Komisijas **sadarbību ar ESAO** un tās dalībvalstīm augstākajā izglītībā, pētniecībā un inovācijā, lai novērstu centienu dublēšanos un gūtu labumu no kopīga darba.

... jānodrošina, ka pieejamie līdzekļi tiek izmantoti, lai stratēģiski investētu augstākajā izglītībā

Papildus **Erasmus+ finansējumam** ir piesaistīti ievērojami **Eiropas strukturālo un investīciju fondu līdzekļi**, lai atbalstītu augstāko izglītību daudzās ES daļās, jo īpaši mazāk attīstītajos reģionos³⁴. **HESS** projekts³⁵ ir būtiska sastāvdaļa Komisijas uzsāktajā stratēģijā, lai palīdzētu AII optimizēt šos resursus, uzlabojot to ietekmi uz reģionālo ekonomiku un inovācijas spēju. Sāk izmantot **Eiropas Stratēģisko investīciju fondu** (ESIF), lai piesaistītu arī privātos ieguldījumus konkrētām augstākās izglītības darbībām, kas piedāvā labas finansiālās atdeves perspektīvas, bet attur tradicionālos privātā sektora aizdevējus.

... un jāveicina starptautiskā sadarbība, apmaiņa un mobilitāte kvalitātes uzlabošanai

Komisija ar savām darbībām mēģina nodrošināt, lai izglītībā, pētniecībā un inovācijā notiktu pēc iespējas plašāka labas prakses un jaunāko sasniegumu apmaiņa un piemērošana Eiropā un pasaulē. Šo **starptautisko ideju apmaiņu** veicina **sadarbība** starp studentiem, pētniekiem, darbiniekiem, iestādēm un valdībām, fiziskā personu **mobilitāte**, un atbalsts “starptautiskās dimensijas veicināšanai savā valstī” Eiropas AII. Tas savukārt palīdz iestādēm kļūt atvērtākām pasaulei un palīdz apturēt intelektuālā darbaspēka emigrāciju.

ES augstākās izglītības un pētniecības programmas lielāku uzmanību pievērš starptautiskai sadarbībai, atspoguļojot zināšanu spektru, kas nepieciešams, lai risinātu sarežģītos globālos izaicinājumus. Komisija turpinās veicināt studentu un mācībspēka mobilitāti, nodrošinot to, lai dalībvalstis īsteno pārstrādāto direktīvu par studentiem un pētniekiem³⁶, un veicinot elektronisku datu apmaiņu starp Eiropas AII un mobilajiem studentiem un darbiniekiem. Izmantojot 2018. gada Boloņas procesa ministru konferenci, Komisija arī sasauks ES dalībvalstis uz diskusiju par turpmākas sadarbības virzienu Eiropas augstākās izglītības telpā.

Tā kā Komisija gatavo **nākamo daudzgadu ES budžetu**, tā kopā ar dalībvalstīm izskatīs turpmākos kopīgos ES mērķus izglītības, pētniecības un inovācijas jomā un mēģinās stiprināt sadarbību šajās jomās kā pamatu, lai sasniegtu šajā paziņojumā noteiktos mērķus.

Komisija īsteno turpmāk minētās darbības.

19. Vienkāršos studentu mobilitāti, turpinot attīstīt esošos **Erasmus+** projektus³⁷ attiecībā uz **studentu datu elektronisko apmaiņu**, un izskatīs iespējamību izveidot **elektroniskas**

³⁴ Līdz 2020. gadam gandrīz 13 miljardi euro no strukturālajiem un investīciju fondiem ir piešķirti augstākās izglītības un valsts pētniecības infrastruktūrām.

³⁵ Augstākā izglītība pārdomātai specializācijai.

³⁶ Direktīva (ES) 2016/801

³⁷ <https://www.erasmuswithoutpaper.eu/>, <http://europeanstudentcard.eu/>, <http://www.emrex.eu>.

studentu identifikācijas sistēmas, kas dotu pārrobežu piekļuvi studentu pakalpojumiem un datiem.

20. Uzsāks diskusiju ar dalībvalstīm un ieinteresētajām personām saistībā ar **Erasmus+ vidusposma pārskatu** par efektīvu atbalstu studentiem, darbiniekiem, iestādēm un augstākās izglītības sistēmām.

4. SECINĀJUMI UN TURPMĀKIE PASĀKUMI

Šīs atjauninātās programmas īstenošanai būs nepieciešama sadarbība starp ieinteresētajām personām augstākajā izglītībā un ārpus tās. Komisija sāks dialogu par šo darbību īstenošanu un turpinās iesaistīt ieinteresētās personas kopā ar dalībvalstīm, Eiropas Parlamentu, Reģionu komiteju, Ekonomikas un sociālo lietu komiteju un Eiropas Investīciju bankas grupu, lai īstenotu šo programmu un nodrošinātu saskaņotību ar pašreizējo un turpmāko ES finansēšanas programmu prioritātēm.

Šī atjauninātā augstākās izglītības programma ir daļa no Komisijas plašākas stratēģijas, kas paredzēta, lai atbalstītu jauniešus un stiprinātu Eiropas sociālo tiesību pīlāru. Papildinot Paziņojumu par skolu attīstību un izcilību mācīšanās un Eiropas Solidaritātes korpusu, tā atzīst augstākās izglītības svarīgo nozīmi pārtikušas, iekļaujošas un demokrātiskas sabiedrības pamata izveidē. Šis ir galvenais mērķis, kas Komisijai, dalībvalstīm un ieinteresētajām personām jāņem vērā, īstenojot šo programmu.